

Darjas drivkraft är data och design

Hon har startat två designbolag, ingår i regeringens innovationsråd och är nybliven styrelseledamot i SVID. Möt **Darja Isaksson**, digitaliseringsexperten som beskrivs som en av Sveriges viktigaste samhällsförändrare.

Av **Lena Lidberg**

DEN SOM GOOGLAR PÅ DARJA ISAKSSON hittar en hel kollektion av titlar: digital expert, innovationsstrateg, förändringsagent, konceptutvecklare, forskare, föreläsare, inspiratör, konsult, designbolagsgrundare...

Hon har utsetts till en av Sveriges 25 främsta supertalanger (av tidningen Resumé år 2013) och en av landets tolv mäktigaste opinionsbildare (av tidningen Veckans Affärer i fjol).

Nu i våras fanns hon dessutom med på plats åtta på Veckans Affärers lista över de viktigaste kvinnliga samhällsförändrarna i svenskt näringsliv.

Själv tar hon ibland udden av uppmärksamheten genom att kärnfullt beskriva sig som "tekniknörd från Piteå". Men sanningen är denna: när Darja Isaksson talar sig varm för den pågående digitala revolutionen har hon numera även statsministerns öra.

Sedan 2015 är hon en av medlemmarna i regeringens nationella innovationsråd, vars övergripande mål är att stärka den svenska konkurrenskraften.

För drygt ett halvår sedan valdes hon även in i SVIDs styrelse, där hon vill bidra till att design som metodik får ökad betydelse i samhället.

– Jag ber om ursäkt för att jag är sen, säger hon över telefon när klockan är strax efter halv nio på tisdagsmorgonen.

Ett par minuter senare susar hon dock in på vår mötesplats, insisterar på att få bjuda på frukosten och hittar en lagom avskild plats i brasseriet med det franskklingande namnet på Stockholms central.

Det är dessa citykvarter som är hennes nya hembygd. På Bryggargatan/Mäster Samuelsgatan, bredvid Åhléns, bor hon och familjen i ett hyresradhus i vad som för snart 15 år sedan blev stans första bostadsområde ovanpå ett tak.

Darja Isaksson lever som hon lär – ett av hennes hjärteämnen är smarta städer och att hitta hållbara lösningar i en tid av kraftig urbanisering.

– Hälften av all yta i städerna används för vägar och parkeringsplatser, avsedda för bilar som ändå står stilla nästan hela tiden. Om vi kunde få bort en stor del av bilarna skulle vi både kunna minska de fossila utsläppen och få plats för fler bostäder, konstaterar hon krasst.

Det finns många lösningar som hon vurmar för i transportsektorn. Bil- och cykelpooler är en del, men hon förespråkar även digitala satsningar som kan koppla samman utbud, efterfrågan och olika trafikslag.

Hur ligger Sverige till inom det här området?

– Internationellt sett har vi en bra position, men det finns städer i andra länder som ligger steget före. Helsingfors är ett exempel, där är de duktiga på intelligenta transportsystem. Köpenhamn har en hög tillgänglighet när det gäller cyklar, och Amsterdam har sedan flera år en plattform med öppna data kring transporter. Samtidigt har San Francisco infört en dynamisk prissättning för parkeringsplatser, det är ett spännande initiativ. Här i Sverige skulle vi kunna ha en vägskatt där parametrar som bränsleslag, nyttjandegrad och kollektivtrafik-

Foto: Joel Nilsson

Darja Isaksson

möjligheter är med styr vad du får betala. Vad som krävs är ett nytt tankesätt, en ny policy och ett beslut om vilken myndighet som ska ha uppdraget att ansvara för en öppen algoritm av det här slaget.

Vid sidan av transporter brukar du även lyfta fram hälsa och utbildning som sektorer med stora, digitala förbättringsmöjligheter?

– Ja, i dag kan vi rädda liv på ett helt annat sätt än tidigare. Vi kan se till att resurserna inom vård och omsorg räcker längre, samtidigt som vi kortar köerna och ökar tillgängligheten. Det går att effektivisera möten och ha mer generiska lokaler, där verksamheten styrs utifrån hur efterfrågan ser ut. Samtidigt går det att träffa läkare online, filma in i öronen och diagnostisera öroninflammation på distans, eller få råd kring egenvård. Sådant sparar både tid och stora summor pengar. Vi är bara i början av allt det här – det var först i november 2016 som den första digitala remissen skickades över de svenska landstingsgränserna. November 2016! Men när takten ökar kommer vi även att få se hur globala vårdkedjor tar vid.

– På utbildningsområdet är digitaliseringen med och förändrar både skolan och lärandet, som blir mer av ett livslångt

” Vi kan se till att resurserna inom vård och omsorg räcker längre, samtidigt som vi kortar köerna och ökar tillgängligheten.”

projekt. Även här ökar tillgängligheten på ett hisnande sätt: i dag kan du sitta hemma i ditt vardagsrum i Vilhelmina och gratis läsa en master på Stanford i USA... Möjligheterna finns, men tyvärr använder vi dem inte ännu.

När du föreläser brukar du framhålla att vi lever i en rolig och spännande tid, där vi har alla förutsättningar att kunna rädda planeten. Förklara!

– Den digitala revolutionen omdanar samhället i grunden. Den utmanar våra gamla begrepp kring allt från värde till demokrati, och den förändrar hur vi producerar, konsumerar och kommunicerar. Genom data får vi möjligheter att organisera oss på nya sätt – data är råvaran som vi behöver kunna utvinna och förädla, precis som med malmen och skogen. Förändring-

” Digitaliseringens första fas leder till effektiviseringar, lägre priser och ökad konsumtion, vilket i sig är en livsfarlig utveckling.”

arna skapar tillväxt, men det är viktigt att den kan balanseras mot en utveckling som är ekologiskt, finansiellt och socialt hållbar. En av grunderna är transparens och öppna plattformar, vilket är basen för innovationsprocesser och affärsutveckling. Det går väldigt snabbt just nu och förändringskraven ökar överallt. Det här påverkar oss både som individer, samhällsmedborgare och företagare.

Samtidigt ser du faror som lurar i skuggorna?

– Ja. Digitaliseringens första fas leder till effektiviseringar, lägre priser och ökad konsumtion, vilket i sig är en livsfarlig utveckling. Redan i dag konsumerar vi mer än vad planeten tål. Därför måste vi införa miljöstyrande åtgärder och se till att de effektivitetsvinster som uppnås används till att ändra våra konsumtionsbeteenden.

– I ett globalt välfärdssystem bör vi dessutom ha jämlik rätt till optimerad välfärd. Det är en av mina allra främsta drivkrafter. Vi är inte där än, och det får mig nästan att ligga sömlös om nätterna. Den som har kunskaper och möjligheter kommer att söka sig ut i världen, kanske för att få tillgång till stamcellsterapi och liknande. Men vi måste hitta vägar för att bredda åtkomsten till avancerade behandlingar, inte minst när vi ser att globala hälsovårdsförsäkringar kan stå för dörren. Vi är kanske bara några år från en utveckling där Facebook har bank- och försäkringstjänster. Frågan är bara vem som lägger riskpremier och algoritmer i ett sådant system? Och hur jämlikt kommer det att vara? Här finns mycket att fundera över.

– En annan viktig del är allt detta med personlig integritet och individens rätt till data om sig själv. Visst kan vi lagra till exempel hälsodata, men vi måste komma överens om hur det ska göras. Ofta är det unga stater, till exempel Estland, som är de mest digitalt mogna. Där finns en lagstiftning som gör att du kan ha realtidskoll på vilka data som staten har om dig.

Vad är din roll i regeringens innovationsråd?

– När innovationsrådet kontaktade mig 2015 insåg jag att det inte handlade om min formella plattform: jag är inte vd på Ericsson eller Volvo, eller rektor på KTH eller Göteborgs universitet. Däremot har jag jobbat med olika digitaliserings-teman, och lockas av att ha mycket ”spring i benen” och möjligheter att röra mig i systemet. På vårt senaste möte, i mitten av maj, tog vi bland annat upp frågan om öppna data. Det är ett område som ligger mycket nära mig.

Vad är Sveriges styrka som innovationsnation?

– Vi är bra på engelska, är tidigt ute med nya saker och har en

uppkopplad befolkning. Dessutom går det att starta bolag här utan att riskera sina barns utbildning eller sin sjukvårdsförsäkring. Sverige producerar en procent av världens kunskap, på mindre än en promille av världens befolkning... Vi är tio miljoner invånare som tillsammans är väldigt trendkänsliga. Det som vi bestämmer oss för att göra har vi goda möjligheter att klara.

Vilka är svagheter?

– Det krävs ett ordentligt ledarskap, på alla nivåer, för att få den digitala transformationen att fungera. Det här är en jättesvår process, och många kommer att misslyckas. I Sverige har vi till exempel många styrelser som är relativt omogna i digitaliseringsssammanhang.

– Vårt största problem är att vi ännu inte har de strukturer som krävs. Vi har byggt ett stort system med silor, vilket varje tjänstedesigner vet. Pengar finns, men inte de nationella processerna. Det kommunala självstyret är en kedja där mycket faller mellan stolarna. Resurser används fel och många abdikerar.

Vilken roll har design som metodik i den digitala omställningen?

– Det är en helt avgörande faktor. Vi behöver jobba med processer och tvärvetenskapliga kombinationer, inkludera människor och sätta oss in i kundernas situation. Samtidigt behövs det standarder och annan infrastruktur, så att information kan kopplas ihop och skapa innovationskraft.

– Men vi behöver också tänka på att teknik inte automatiskt leder dit man vill. Som designer har du ett ansvar även för etiken och konsekvenserna. Vi kan använda prototyper också när stora saker ska transformeras, på samhällsnivå, men det krävs viss ödmjukhet. Fler designer behöver intressera sig för och lära sig mer om de institutionella systemen.

Vilken betydelse har SVID i det svenska innovations- och förändringsarbetet?

– Jag har länge känt till SVID, eftersom jag har drivit designbolag. SVID är en viktig aktör när det gäller att föra fram design som metodik och hitta många av de svar som vi behöver på samhällsnivå. Mycket handlar om hur vi ska skala olika kompetenser, det är något som verkligen behövs. De organisationer som har varit framgångsrika under de senaste 20 åren är de som har haft den förmågan och har insett värdet av att satsa på designmetodik.

– Vi som brinner för design får tänka som vi gjorde på 90-talet, när vi stod på barrikaderna och slogs för användarvänlighet. Vi kan om vi vill, bara vi samverkar!

Darja Isaksson har valt ett frukostpaket med ost- och skinksmörgås, apelsinjuice och yoghurt i grekisk stil. Hon har beställt te i stället för kaffe. När det mesta av morgonens sorl och glasklirr i restaurangen börjar tona ut ber hon om ursäkt

för sin "svengelska", som inbegriper uttryck som "top-down model", "tipping point" och "big, hairy problem". Senare under dagen ska hon hem och förbereda ett projektmöte inom mobility services, kombinerad mobilitet. Hon är styrelseordförande i en forskningssatsning som drivs av bland annat Kungliga Tekniska högskolan, VTI (Statens väg- och transportforskningsinstitut) och företagen inom Samtrafiken. Tillsammans tar de fram en vision för år 2050.

Arbetet utgår från de generella trender som redan är kända: urbaniseringen, den demografiska utvecklingen och några tänkbara klimatscenarier.

Vad ägnar du mesta delen av din arbetstid åt?

– Utöver att vara engagerad i projekt, råd och styrelser föreläser jag och har uppdrag som konsult. Då hamnar man alltid i nya sammanhang och problemområden, det är en spännande del av jobbet där jag både samlar och sänder information. Ofta kan jag använda en och samma "verktyglåda", men i olika kontexter.

I tidigare intervjuer som har gjorts med dig framgår det att du redan som barn blev intresserad av teknik och design. Berätta!

– Pappa jobbade inom Televerket och den del som senare blev Telia Research. På fritiden var han uppfinnare inom elektronik, och hemma hade vi ett labb där jag och mina syskon till exempel fick löda kretskort. Mina föräldrar startade bland annat ett bolag som sålde testinstrument och till pappers- och stålindustrin i hela Europa. Senare såldes rättigheterna till USA, där instrumentet används i ubåtar.

– Redan 1982 skaffade vi vår första dator i familjen, och då fick jag lära mig grunderna i programmering. Jag har alltid varit intresserad av teknik, och framför allt hur teknik kan kombineras med mitt favoritämne design. Jag var inte superpoppis i skolan när jag växte upp, men när jag hittade internet öppnades nya världar och jag fick kontakt med nya människor. På så sätt blev digitaliseringen en naturkraft även i mitt privata liv. ■

Fakta

Darja Isaksson

Namn: Darja Isaksson.

Ålder: 41 år.

Yrke: Digitaliseringsstrateg, föreläsare och designbolagsgrundare.

Familj: Gift med Mijo Balic. Bonusdottern Miranda, 13, och sönerna Aiden, 9 och Baltazar, 6 år.

Bor: I hyresradhus på tak i Stockholms city.

Växte upp i: Munksund utanför Piteå.

Utbildning: Läste den tvärvetenskapliga ingenjörutbildningen medieingenjör vid Umeå universitet.

Yrkesbakgrund: För som 22-åring till Zürich för att åka snowboard och jobba som webbkonsult. Var samtidigt med och byggde den då största sajten för klubbmusik i Europa. Startade efter återvändandet till Sverige sin första digitalbyrå, inUse, år 2002. Startade tio år senare den digitala innovationsbyrån Ziggy Creative Colony tillsammans med Mijo Balic. Slutade som vd där 2014.

Fritid: Spelar gärna Minecraft med sonen Aiden. Mediterar (även om det inte blir av varje dag). Tillbringar gärna sommarsemestern i svärföräldrarnas hus i Kroatien.

Fakta/Nationella innovationsrådet

Innovationsrådets uppgift är att utveckla Sverige som innovationsnation och stärka Sveriges konkurrenskraft.

Rådet fokuserar på digitalisering, miljö- och klimatfrågan och life science, men diskuterar även andra områden som har betydelse för innovationsklimatet och konkurrenskraften.

Utöver statsminister **Stefan Löfven**, ordförande i rådet, ingår även statsråden **Magdalena Andersson**, **Mikael Damberg**, **Helene Hellmark Knutsson** och **Isabella Lövin**.

De tio övriga, rådgivande ledamöterna är: **Ola Asplund**, senior advisor, IF Metall, **Mengmeng Du**, entreprenör och styrelseledamot i olika företag, **Charles Edquist**, professor vid Centre for Innovation, Research and Competence in the Learning Economy (CIRCLE), Lunds universitet, **Darja Isaksson**, digitaliseringsstrateg, **Sigbritt Karlsson**, rektor på KTH, **Martin Lundstedt**, vd för Volvokoncernen, **Johan Rockström**, professor i miljövetenskap och chef för Stockholm Resilience Centre vid Stockholms universitet, **Karl-Henrik Sundström**, vd och koncernchef för Stora Enso, **Jane Walerud**, entreprenör och **Carola Öberg**, projektledare vid Innovationsfabriken Gnosjöregionen.

Innovationsrådet startades 2015 och sammanträder en gång i kvartalet. På det senaste mötet, den 15 maj, avhandlades bland annat kompetensfrågor, fossilfria lösningar och öppna data.